

Η αξιολόγηση ως παράμετρος της ποιοτικής λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος.

Γιάννης Ν. Κουμέντος

τ. Σχολικός Σύμβουλος

Οι εξελίξεις στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον επηρεάζουν την εκπαιδευτική πολιτική της χώρας μας. Οι παγκόσμιες ανοιχτές αγορές, η ταχύτατη εξέλιξη των νέων τεχνολογιών, οι παραγωγικές αναδιαρθρώσεις και οι ανταγωνισμοί υποχρέωσαν την Ευρωπαϊκή Ένωση στη διαμόρφωση του κοινού ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού χώρου.

Η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική δεν έχει τα χαρακτηριστικά του ενός συγκροτημένου εθνικού κράτους, αλλά προσδιορίζεται από μια ενωτική-συνθετική πορεία, με επιβραδύνσεις, αντιφάσεις, επιταχύνσεις και συναινέσεις.

Η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική εξελίχθηκε και διαμορφώθηκε με τις αρχές της επικουρικότητας και στη βάση της δυναμικής διαμόρφωσης του ενιαίου Ευρωπαϊκού χώρου Εκπαίδευσης. Με την απόφαση της Λισαβόνας και την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (2007), ακολουθείται στη εκπαίδευση η στρατηγική πολιτική της «κατάκτησης της κοινωνίας της γνώσης»

Η προσαρμογή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, γίνεται την τελευταία εικοσιπενταετία, με χρονική βραδυπορία και παλινδρομήσεις. Το γεγονός αυτό δεν αναιρεί τη βελτιωτική και ποσοτική εξέλιξη του, είναι όμως γεγονός ότι παραμένει καθηλωμένο σε παλαιές συμπεριφορές και πρακτικές, τόσο στη διαχείριση του εκπαιδευτικού προσωπικού, όσο και στην εισαγωγή καινοτομιών στο περιεχόμενο και τις διδακτικές προσεγγίσεις.

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα παρά την ένταξη της χώρας στην ΕΕ, δεν μπόρεσε και δεν μπορεί να ξεφύγει από την βραδυπορία προσαρμογής του και αδυνατεί να αποφύγει τα φαινόμενα των καθυστερημένων χρονικά, πολιτικών εκσυγχρονισμού και να ανταποκριθεί έγκαιρα στις κοινωνικές και παραγωγικές ανάγκες της χώρας.

Είναι εμφανές πως καμία εκπαιδευτική πολιτική δεν μπορεί να επιτύχει εάν δεν παρεμβαίνει σε όλες τις πτυχές του εκπαιδευτικού συστήματος, δηλαδή: στην οργάνωση και στη δομή του, στο περιεχόμενο και στη διδακτική μεθοδολογία του, στην ποιότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού του.

Στις περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες τα εκπαιδευτικά συστήματα εκσυγχρονίζονται στηριζόμενα σε πολιτικές που επιτρέπουν τη δημιουργία ευέλικτων εκπαιδευτικών δομών ικανών να επιδέχονται συνεχείς προσαρμογές και αλλαγές καθώς και την εγκαθίδρυση μηχανισμών και διαδικασιών συνεχούς ελέγχου και διασφάλισης της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Οι πολιτικές αυτές στηρίζονται σε μακροχρόνιο εκπαιδευτικό σχεδιασμό και εφαρμογή.

Για το μετασχηματισμό του σχολείου σε κοινότητα μάθησης, σε ένα σχολείο για όλους, απαιτούνται από το ελληνικό πολιτικό σύστημα υπερβάσεις και γενναίες ανατροπές στις αντιλήψεις και στάσεις της εκπαιδευτικής κοινότητας και συγκρούσεις με τα παράλληλα συστήματα διοίκησης και εξουσίας.

Προϋπόθεση για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, είναι η αλλαγή στην εκπαιδευτική φιλοσοφία σε όλα τα επίπεδα, στην δομή και την οργάνωση, στο περιεχόμενο και τη διδακτική μεθοδολογία, στην εκπαίδευση, επιμόρφωση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών.

Η υιοθέτηση των σύγχρονων καλών διεθνών και ευρωπαϊκών πρακτικών και στην επιστημονική τεκμηρίωση όλων των προτεινόμενων παρεμβάσεων. Η εφαρμογή και ολοκλήρωση του μεταρρυθμιστικού σχεδιασμού σε όλους τους συντελεστές της εκπαίδευσης.

Βασικές αιτίες που δεν αφήνουν το σχολείο να ανοιχθεί προς τους μαθητές και την κοινωνία, να δημιουργήσει και μετασχηματισθεί σε κοινότητα μάθησης είναι οι κυρίαρχες συντηρητικές παραδοσιακές παιδαγωγικές πολιτικές της ομοιομορφίας της παρεχόμενης εκπαίδευσης, που δεν λαμβάνουν υπόψη τους τις πραγματικές ανάγκες των μαθητών και δεν ενισχύσουν την παιδαγωγική αυτονομία της σχολικής μονάδας.

Νέο παιδαγωγικό περιβάλλον

Ο τρόπος οργάνωσης και το περιεχόμενο ενός εκπαιδευτικού συστήματος προσδιορίζεται από ένα συγκεκριμένο αξιακό και φιλοσοφικό υπόβαθρο και από μία συγκεκριμένη παιδαγωγική –εκπαιδευτική ιδεολογία

Στη λογική της διαρκούς ποιοτικής βελτίωσης της εκπαίδευσης τα σχολεία θεωρούνται ως «οργανισμοί μάθησης» με λιγότερο ιεραρχικές δομές και προκαθορισμένους ρόλους.

Τα στελέχη εκπαίδευσης συμβάλλουν με τις ηγετικές τους ικανότητες στην επιτυχή ομαδική εργασία, οργανώνουν την επιμόρφωση και τη βελτίωση του προσωπικού, καλλιεργούν ταυτόχρονα τις δικές τους δεξιότητες, διαχειρίζονται κρίσιμα ζητήματα και ηγούνται σε κάθε προσπάθεια βελτίωσης της εκπαίδευσης σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, επισημαίνει στις εκθέσεις του ο ΟΟΣΑ.

Το σχολείο ως «ανοικτό σύστημα» αλληλεπιδρά με το εξωτερικό του περιβάλλον, μεταλλάσσεται και προσαρμόζεται με τις διεθνείς και τοπικές-εθνικές απαιτήσεις και συνθήκες. «Συνομιλεί» με τις κοινωνικές και παραγωγικές ανάγκες της κάθε χώρας και της κάθε εποχής.

Σύμφωνα με τις επικρατούσες επιστημονικές απόψεις, η αποτελεσματικότητα της μάθησης και της επικοινωνίας επηρεάζεται από γνωστικούς, ψυχολογικούς, συναισθηματικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και φυσικούς παράγοντες

Ο χώρος, ο χρόνος και ο ρόλος του σχολείου αποτελούν τρία δομικά στοιχεία της ύπαρξης του ταυτόχρονα με την παροχή γνώσεων, την ανάπτυξη δεξιοτήτων, τη διαμόρφωση στάσεων και αξιών που θεμελιώνουν τη λειτουργία του. Σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα λαμβάνονται υπόψη αυτά τα στοιχεία, τα οποία καθορίζουν και την καθημερινότητα της λειτουργίας των σχολικών μονάδων.

Προκειμένου λοιπόν η εκπαίδευση να συμβαδίζει με τις ανάγκες της εποχής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα εκάστοτε νέα δεδομένα και να δημιουργείται ένα κατάλληλο μαθησιακό, παιδαγωγικό περιβάλλον το οποίο ταυτόχρονα να είναι ελκυστικό, ώστε να επιτυγχάνεται ευχάριστα η διαπαιδαγώγηση των παιδιών.

Σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης χρειάζεται να εισαχθεί η καθολική εφαρμογή των σύγχρονων διδακτικών προσεγγίσεων, των συμμετοχικών και βιωματικών μεθόδων, οι οποίες αναπτύσσουν κίνητρα για μάθηση και συμβάλουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, θετικών στάσεων και συμπεριφοράς, απαραίτητων για την ολοκληρωμένη ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των εκπαιδευόμενων.

Χρειάζεται μεγαλύτερος βαθμός ελευθερίας από τους εκπαιδευτικούς στη υλοποίηση διαθεματικών προσεγγίσεων και εφαρμογής των συμμετοχικών διδακτικών μεθόδων διδασκαλίας. Με ευέλικτα αρθρωτά αναλυτικά και ωρολόγια προγράμματα, που ενισχύουν την διαθεματικότητα, που περιορίζουν την ποσότητα της διδακτέας ύλης και ενισχύουν την εμβάθυνση της.

Η αυτονομία της σχολικής μονάδας δεν ταυτίζεται από τον υποκειμενικό αυτοπροσδιορισμό, αλλά από τη δυνατότητα επιλογής εκπαιδευτικών δράσεων, μέσα από ένα σταθμισμένο επιστημονικά «πακέτο» εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2008) επισημαίνει: «η σύγχρονη κοινωνία της μάθησης, η οποία χαρακτηρίζεται από συνεχείς και ραγδαίες αλλαγές, καθιστά αναγκαία και επιτακτική την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης. ...ο εκπαιδευτικός αναπτύσσεται επαγγελματικά, όταν στις τυπικές και άτυπες μορφές επιμόρφωσής του συμμετέχει ενεργητικά, εμπλέκεται σε συγκεκριμένες διδακτικές δραστηριότητες και ενέργειες παρατήρησής τους και κριτικής ανασκόπησης».

Στις αλλαγές, στις μεταρρυθμίσεις των εκπαιδευτικών συστημάτων πρωτεύοντα ρόλο έχει ο ανθρώπινος παράγοντας, δηλαδή οι εκπαιδευτικοί. Η αλλαγή αντιλήψεων, στάσεων και πρακτικών από τους εκπαιδευτικούς δεν είναι «εύκολη» υπόθεση, ούτε «γρήγορη» και φυσικά, ούτε «χωρίς κόστος».

Προαπαιτούμενο για την εφαρμογή των νέων μεθόδων διδασκαλίας στο χώρο του Σχολείου είναι ένας εκπαιδευτικός που θα έχει την ικανότητα να οργανώνει και να υποστηρίζει δραστηριότητες αυτού του είδους.

«...επομένως, ο ρόλος της επιμόρφωσης είναι διττός, καθώς από τη μια θα πρέπει να υποστηρίξει το ανωτέρω θεωρητικό υπόβαθρο, με όρους διδακτικής πράξης που λαμβάνουν υπόψη τις σημερινές συνθήκες της σχολικής καθημερινότητας, και από την άλλη να θέσει τις βάσεις για τον μετασχηματισμό της» (www.epimorfosi.edu.gr).

Για την επιτυχία των καινοτομιών, των αλλαγών, των μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση απαραίτητη είναι η συμμετοχή των εκπαιδευτικών.

Οι αλλαγές στα προγράμματα σπουδών και στις διδακτικές πρακτικές που τα συνοδεύουν, συνδέονται με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που καλούνται να τα εφαρμόσουν, αλλά και με τις κατάλληλες προσαρμογές των εκπαιδευτικών υλικών και μέσων.

Η αποτελεσματική επιμόρφωση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις συνθήκες της σχολικής καθημερινότητας και να θέτει τις βάσεις για τον μετασχηματισμό της.

Η θεσμοθέτηση και λειτουργία της ενδοσχολικής επιμόρφωσης, με αφετηρία τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης σχολικής μονάδας, θα βοηθήσει στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και στην ενίσχυση των δικτύων – κοινοτήτων μάθησης που ενεργοποιούνται μεταξύ των

εκπαιδευτικών ως συνέχεια της διεργασίας ομάδας που αναπτύσσεται μεταξύ τους κατά την διάρκεια της βιωματικής επιμόρφωσης.

Η λειτουργία περιφερειακών επιμορφωτικών δομών, για βραχυχρόνια επιμόρφωση και κεντρικών δομών (ΑΕΙ-ΕΚΔΔΑ) για ετήσια επιμόρφωση με εκπαιδευτική άδεια, ανανεώνουν επιστημονικά τους εκπαιδευτικούς, υποστηρίζουν τις εισαγμένες εκπαιδευτικές καινοτομίες και αντιμετωπίζουν σε κάποιο βαθμό την επαγγελματική εξουθένωση.

Η Κοινωνική ευθύνη και λογοδοσία

Καθοριστική παράμετρος της εκπαίδευσης είναι η διαμόρφωση κοινωνικής ευθύνης και η αποδοχή κανονιστικού πλαισίου για την εκπαιδευτική κοινότητα.

Η αμφισβήτηση και η αποδόμηση του ρόλου της σχολικής μονάδας, των εκπαιδευτικών, των στελεχών εκπαίδευσης και των κανόνων λειτουργίας της, ενισχύει την αξιακή υποβάθμιση της στη συνείδηση της κοινωνίας.

Το σχολείο δεν μπορεί πια να διαβεβαιώσει κανέναν για τις προοπτικές κοινωνικής ανόδου και οικονομικής προκοπής που διασφάλιζε κάποτε στους μαθητές του.

Χωρίς την κοινωνικοποιητική διαπαιδαγώγηση, χωρίς το κανονιστικό πλαίσιο δεν μπορεί να υπάρχει κοινωνική επανα-πλαισίωση και αλλαγή της αξιακής ιεράρχησης του ρόλου του σχολείου σε ένα κόσμο που μεταβάλλεται και διεθνοποιείται ταχύτατα.

«Η κανονιστική λειτουργία της εκπαίδευσης και ο συναφής ρόλος που καλείται να διαδραματίσει ο εκπαιδευτικός συνδέονται ασφαλώς με την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου κοινωνικού κανονιστικού πλαισίου με σαφές περιεχόμενο και ιεραρχήσεις, το οποίο θα αφήνει παράλληλα περιθώρια ερμηνείας και προσαρμογής και το οποίο θα είναι γενικά αποδεκτό, στις βασικές τουλάχιστον αρχές του, από τους παροχείς και τους αποδέκτες του μορφωτικού αγαθού».(Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2008)

Όλα τα συστήματα διοίκησης, που παρέχουν σχετικές αυτονομίες στις αποκεντρωμένες δομές τους, για να λειτουργήσουν έχουν στοχοθεσία και ισχυρό εσωτερικό και εξωτερικό σύστημα αξιολόγησης και ελέγχου. Η αξιολόγηση είναι σύμφυτη της ανθρώπινης φύσης και δραστηριότητας, απαραίτητη δε της εκπαιδευτικής διαδικασίας για τη λήψη διορθωτικών παρεμβάσεων, αλλά και της λειτουργίας των σχολικών δομών και μονάδων.

Η σχολική μονάδα για να έχει ρόλο και οντότητα θα πρέπει να έχει εξειδικευμένο εκπαιδευτικό σχέδιο με βάση τα χαρακτηριστικά του μαθητικού της πληθυσμού και τις δυνατότητες και υποδομές που διαθέτει. Η ενίσχυση των υλικοτεχνικών υποδομών, η γραμματειακή υποστήριξη και η οικονομική διάσταση της λειτουργίας της σχολικής μονάδας ευνοούν τη διαμόρφωση «αυτοδιαχειριζόμενου» περιβάλλοντος.

Η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας, που εισήχθη, αλλά υπονομεύθηκε, θα λειτουργούσε ανατροφοδοτικά για το σύνολο του εκπαιδευτικού έργου, για την αυτοεκτίμηση του εκπαιδευτικού, για την επιμορφωτική και υποστηρικτική πολιτική προς τον εκπαιδευτικό, για τον έλεγχο των πόρων και των εκπαιδευτικών πολιτικών.

Δίχως την αξιολόγηση όλων των συντελεστών της εκπαίδευσης, δεν μπορούν να υπάρχουν αποτελεσματικές εκπαιδευτικές πολιτικές, δεν μπορεί να

καλλιεργηθεί η εμπιστοσύνη, η αποκέντρωση και η αυτονομία της σχολικής μονάδας.

Οι εμπειρίες του παρελθόντος έχουν δαιμονοποιήσει την αξιολόγηση γενικά. Μια σοβαρή παρέμβαση στο ζήτημα της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου προϋποθέτει απόκτηση εμπειριών από στελέχη και εκπαιδευτικούς στο πεδίο της αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου στη Σχολική Μονάδα.

Η αυτοαξιολόγηση είναι μια δημιουργική διαδικασία για την λειτουργία της εκπαίδευσης γιατί, κινητοποιεί όλους τους παράγοντες του Σχολείου, τους εμπλέκει σε κοινά αποφασισμένες δράσεις, τους δεσμεύει απέναντι στους προαποφασισμένους από τους ίδιους σχεδιασμούς, εμπεδώνει συνεργατικές συμπεριφορές, συγκεκριμενοποιεί προβλήματα, υποδεικνύει πεδία για αυτομόρφωση και επιμόρφωση.

Η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου.

Της συζήτησης για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών σε μια χώρα προηγείται η διαπίστωση των χαρακτηριστικών του συστήματος της αρχικής εκπαίδευσης και της επιλογής τους. Μια πλήρης μορφή εκπαίδευσής τους περιλαμβάνει δύο άξονες:

Πρώτος άξονας, το/ τα γνωστικά αντικείμενα που θα διδάξουν και δεύτερος άξονας, την επαγγελματική – πρακτική τους εκπαίδευση και θεωρητική κατάρτιση σε ζητήματα σχετικά με τη διδασκαλία και τους μαθητές. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών ακολουθεί τα μοντέλα της παράλληλης ή της διαδοχικής εκπαίδευσής τους.

Τα τελευταία χρόνια οι μορφές που λαμβάνει η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στις διάφορες χώρες καταγράφονται (στο σύστημα *Eurydice*) και σταδιακά έχουν αρχίσει να αξιολογούνται αυτοτελώς, (στο ένα τρίτο των χωρών). Στις αξιολογήσεις αυτές συμπεριλαμβάνεται και η αρχική αξιολόγηση της επάρκειας τους να ασκήσουν το εκπαιδευτικό επάγγελμα.

Απόλυτα συνδεδεμένο με το ζήτημα της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών είναι και η αξιολόγηση των προγραμμάτων ενδοϋπηρεσιακής τους επιμόρφωσης.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αρκετές χώρες είναι αποκεντρωμένη, αποτελεί μέρος των συμφωνιών κυβερνήσεων – συνδικάτων και στηρίζεται από ένα διακριτό λίγο ή πολύ δίκτυο. Όλα τα επιμορφωτικά προγράμματα για να χρηματοδοτηθούν αξιολογούνται με διάφορους τρόπους, όπως συνδυασμός εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης, ενώ οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την επιμόρφωσή τους λαμβάνονται υπόψη στην πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών.

Η αναγκαιότητα αξιολόγησης του έργου των εκπαιδευτικών αντλεί επιχειρήματα νομιμοποίησης από την πεποίθηση που βεβαιώνεται και ερευνητικά: ο εκπαιδευτικός είναι ο σημαντικότερος παράγοντας για τη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού έργου.

Οι τάσεις που επικρατούν πανευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα είναι η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού, πρώτο να συνδέεται και να αντλεί τεκμήρια από συνολικό έργο και την πραγματικότητα της σχολικής μονάδας, δεύτερο να επικεντρώνεται στο πώς ο εκπαιδευτικός βελτιώνει τη μάθηση των μαθητών του, τρίτο να συμβάλει στη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας που εργάζεται και τέταρτο να αναπτύσσεται ο ίδιος επαγγελματικά.

Διακρίνονται τρία μοντέλα αξιολόγησης τους εκπαιδευτικού και τους έργου του

-του δημόσιου διοικητικού ελέγχου του (εξωτερικά, ιεραρχικά, έκθεση κλπ)

-του λεγόμενου αντικειμενικού ή «επιστημονικού απολογισμού (απόδοση μαθητών του, τεστ γνώσεων για τον ίδιο)

-της (αυτό)αξιολόγησης των εκπαιδευτικών (θεραπεία αδυναμιών που ο ίδιος εντοπίζει και αναγνωρίζει, αξιολόγηση ομότιμων, εμπλοκή στις διαδικασίες, έρευνα δράσης, portfolio επιτευγμάτων).

Η αξιολόγηση του μαθητή για σειρά δεκαετιών επικεντρώνονταν σε όλο τον κόσμο στην τελική αποτίμηση – βαθμολόγηση του βαθμού αφομοίωσης εκ μέρους του της (δηλωτικής) γνώσης στα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα. Η αποτίμηση αυτή εκφραζόταν σε διάφορα εθνικά πλαίσια κυρίως με αριθμητικές κλίμακες μικρού ή μεγάλου εύρους.

Στην Ελλάδα το σύστημα αυτό έμεινε αλώβητο στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και διαφοροποιήθηκε ελάχιστα στην Πρωτοβάθμια.

Πρόκειται για μια κατάταξη σε μια ιδεατή πυραμίδα, που βέβαια αποκρύπτει και αγνοεί μεγάλο αριθμό πληροφοριών εξαιρετικά σημαντικών τόσο για αυτή καθ' αυτή τη γνώση και τις εκφάνσεις τις όσο και για τη διαδικασία κατάκτησής της.

Συνακόλουθο, ο συνεχής και άνισος ανταγωνισμός και διάκριση των μαθητών αποκλειστικά και μόνο σε μια διάσταση της προσωπικότητάς, της νοημοσύνης, των ικανοτήτων και δεξιοτήτων τους. Έτσι, μαθαίνουμε ότι ο μαθητής απέτυχε ή πέτυχε, αλλά δεν γνωρίζει ακριβώς σε τι και γιατί. Η ισχυρή κριτική που ασκήθηκε στο μοντέλο αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αυτού του είδους η αξιολόγηση δεν συντελεί στη διαδικασία της μάθησης, παρά το γεγονός ότι αποτελεί οργανικό της μέρος.

Υπάρχουν βεβαίως και άλλες εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης, οι οποίες εκτός από το αποτέλεσμα της μαθησιακής διαδικασίας, δηλαδή την τελική απόδοση του μαθητή, επιχειρούν να αποτιμήσουν και άλλες δραστηριότητες στις οποίες αυτός προβαίνει κατά τη διδασκαλία και πριν το τελικό αποτέλεσμα και ιδιαίτερα δράσεις που έχουν εσωτερική αξία για τους μαθητές (ανάπτυξη λόγου, σκέψη και κρίσης, πρωτοβουλιών, συνεργασιών για την παραγωγή έργου ή την επίτευξη στόχων, θετικών αξιών και στάσεων ζωής, αισθητικών ανησυχιών κλπ).

Η ανάγκη υιοθέτησης εναλλακτικών μορφών αξιολόγησης απορρέει από την υπέρβαση των κλασικών θεωριών μάθησης, αλλά και από πολιτικά προτάγματα για το δέον γενέσθαι στην Εκπαίδευση και συνακόλουθα τα περιεχόμενά της.

Βασικό τους χαρακτηριστικό η εμπλοκή του μαθητή στην όλη αξιολογική διαδικασία και η δημιουργία «αυτοαξιολογικού έθνους» με σκοπό τον εντοπισμό των ατελειών της μάθησης από τον ίδιο.

Αποτέλεσμα, η αξιολόγηση γίνεται μέρος μιας ανοιχτής και συνεχούς διαμορφωτικής διαδικασίας, δηλαδή μετακίνηση από το αποτέλεσμα στη διαδικασία. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η περιγραφική αξιολόγηση.

Άλλες μέθοδοι και τεχνικές εναλλακτικών μορφών αξιολόγησης μαθητών, που ακολουθούν διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα είναι οι ακόλουθες:

Η συστηματική παρατήρηση του μαθητή στην τάξη (κλείδες παρατήρησης ιδιαίτερα διαδεδομένες στην ειδική αγωγή), η ανάθεση project με σκοπό την αποτίμηση των συνδεδεμένων με αυτό ικανοτήτων και δεξιοτήτων (συμμετοχή, συμπεριφορά, προσήλωση στην έρευνα, ικανότητα συγκέντρωσης και

αξιολόγησης πληροφοριών, δεξιότητα ομαδικής εργασίας, φαντασία, ικανότητα οργάνωσης και ολοκλήρωσης μιας εργασίας, ικανότητα παρουσίασης και προβολής ενός έργου κλπ), η αυτοαξιολόγηση και αξιολόγηση από ομότιμους με βάση κλείδες ή και ελεύθερα, το portfolio μαθητή (δείγματα εργασιών, δείγματα αυτοαξιολογικών κρίσεων, αξιολογήσεις εκπαιδευτικών), η περιγραφική (συνήθως προδομημένη) έκφραση αξιολογικών κρίσεων.

Καθοριστική στην αποτύπωση, αλλά και στον σχεδιασμό, είναι η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, για τα οποία υπάρχει ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιείται η προτυποποίηση διαδικασιών και κριτηρίων και η ενσωμάτωση σε κάθε πρόγραμμα ή πρόγραμμα παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού της φάσης αξιολόγησης τους με διασταυρούμενες αξιολογήσεις από τους συμμετέχοντες, εμπλεκόμενους ή ειδικά σώματα που συγκροτούνται προς τούτο. Καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία αυτή έχουν οι εκπαιδευτικοί της τάξης και τα στελέχη παιδαγωγικής καθοδήγησης.

Η αξιολόγηση αυτών των συντελεστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η αυταξιολόγηση της σχολικής μονάδας, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών, του εκπαιδευτικού υλικού και της διάθεσης πόρων θα πρέπει να προβλέπονται από μια νομοθεσία αξιολόγησης και από διαδικασίες εφαρμογής.

Οι κατά καιρούς απόπειρες εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, οι οποίες εμπεριείχαν την εφαρμογή πολιτικών ελέγχου και αξιολόγησης των συντελεστών της παρεχόμενης εκπαίδευσης και ιδιαιτέρως του εκπαιδευτικού προσωπικού, δεν κατάφεραν να ολοκληρωθούν εξ αιτίας αντιδράσεων και αντιστάσεων ισχυρών συντεχνιακών ομάδων και συμφερόντων.

Συμπερασματικά

Ο κόσμος γύρω μας αλλάζει με ταχύτητα. Η χώρα και η εκπαίδευση της δεν μπορεί να παραμένουν καθηλωμένα στο χθες. Απέναντι στο σημερινό συγκεντρωτικό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, στη βραδυπορία των αλλαγών στο περιεχόμενο και τη μεθοδολογία διδασκαλίας, στην άρνηση για οποιασδήποτε μορφής αξιολόγησης, στην υποβάθμιση του ρόλου των εκπαιδευτικών θα πρέπει να αντιτάξουμε θετικό όραμα και γενναίες μεταρρυθμίσεις.

Μεταρρυθμίσεις στο σύνολο των συντελεστών της εκπαίδευσης, που θα προωθούν την αποκέντρωση στη λήψη αποφάσεων, την καθετοποίηση και αντιστοίχιση των υπηρεσιών και των δομών, την αύξηση της αποτελεσματικότητας, την αξιολόγηση όλων των συντελεστών, τη σύνδεση της δομής της διοίκησης με το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, τα ευέλικτα αρθρωτά αναλυτικά προγράμματα, την ισχυροποίηση του ρόλου και της αυτονομίας των σχολικών μονάδων, την στήριξη και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, τη συνέργεια με τις τοπικές κοινωνίες, την αύξηση των οικονομικών πόρων.

Στο χώρο της εκπαίδευσης και της παιδείας δεν υπάρχουν γρήγορες και εύκολες πολιτικές, οι οποίες να μπορούν να αποφασισθούν σήμερα, να εφαρμοσθούν σήμερα και να δούμε τα αποτελέσματα αύριο.

Καρδιά του εκπαιδευτικού συστήματος είναι η σχολική μονάδα, η οποία θα πρέπει να επανασχεδιασθεί και να υποστηριχθεί σε μια νέα λογική διοίκησης, παιδαγωγικής λειτουργίας και κοινωνικής ανάπτυξης.

Το σχολικό πλαίσιο θα πρέπει να παρέχει προς όλους του μαθητές ευκαιρίες μάθησης χωρίς αποκλεισμούς και με τη δυνατότητα επιλογής εναλλακτικών δρόμων.

Το εκπαιδευτικό προσωπικό αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα υλοποίησης της εκπαιδευτικής πολιτικής της χώρα μας. Πρωταγωνιστής στην υλοποίηση των εκπαιδευτικών πολιτικών είναι ο εκπαιδευτικός, αλλά το κέντρο του εκπαιδευτικού συστήματος είναι ο μαθητής και οι ανάγκες του.

Η αξιολόγηση όλων των συντελεστών της εκπαίδευσης είναι σύμφυτη με την ουσία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, είναι σύμφυτη με την καθημερινότητα, με τη ζωή.

Οι προϋποθέσεις για το μετασχηματισμό του σημερινού σχολείου, σε ένα ανοιχτό και δημιουργικό σχολείο σε μια κοινότητα μάθησης, σε ένα «σχολείο για όλους», αφορούν, αφενός την υπέρβαση των συντηρητικών διοικητικών παιδαγωγικών και διδακτικών πρακτικών και αφετέρου την εφαρμογή μιας εκπαιδευτικής πολιτικής που να είναι: επιστημονικά τεκμηριωμένη, να έχει χρονική διάρκεια, συνέχεια, να ελέγχεται, να αξιολογείται, να επανασχεδιάζεται διορθωτικά με βάση τα νέα δεδομένα και να συνδέεται με τις κοινωνικές και παραγωγικές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας. Για την εφαρμογή αυτού του είδους εκπαιδευτικής πολιτικής απαιτούνται πληροφορίες, στοιχεία και δεδομένα, τα οποία μόνο από διαδικασίες αξιολόγησης μπορούν να ληφθούν.

Για να μπορέσει να ανταποκριθεί το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα στις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής και στις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας θα πρέπει να μετασχηματισθεί δημιουργώντας:

- μια νέα δομή διοίκησης εμπιστοσύνης, με αποκέντρωση, καθετοποίηση, με λογοδοσία, έλεγχο, αξιολόγηση και υπευθυνότητα,

- μια ευέλικτη παιδαγωγική πρακτική, που να αναγνωρίζει τη διαφορετικότητα και να υποστηρίζει τους πρόδρομους, πρότυπους, καινοτόμους και διαφορετικούς εκπαιδευτικούς θεσμούς, σχολικές δομές και πολιτικές,

- ένα νέο σχολικό πλαίσιο, με ένα ευέλικτο αρθρωτό σχολικό πρόγραμμα που να οικοδομεί την γνώση, να αναπτύσσει δεξιότητες, να διαμορφώνει θετικές αξίες και να λαμβάνει υπόψη του τις ιδιαίτερες κλίσεις, ικανότητες και δυνατότητες των μαθητών, την ανάπτυξη υποστηρικτικών πολιτικών και υποδομών, ώστε να δίνονται ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές, είτε με μαθησιακά προβλήματα, είτε με ιδιαίτερα μαθησιακά χαρακτηριστικά, να καλύψουν τις ανάγκες τους,

- την εισαγωγή και λειτουργία των νέων τεχνολογιών-πληροφορικής και ως αντικείμενο, αλλά και ως εργαλείο στην εκπαιδευτική διαδικασία,

- ένα νέου τύπου εκπαιδευτικό, το στοχαζόμενο, ερευνητή, καινοτόμο, διαμεσολαβητή εκπαιδευτικό, που υποστηρίζεται, επιμορφώνεται, αξιολογείται και αμείβεται αξιοπρεπώς από την πολιτεία.

Οι προαναφερόμενες προτάσεις παρεμβάσεων θα μπορούσαν να συμβάλουν στη δημιουργία ενός μεταρρυθμιστικού σχεδίου για την ελληνική εκπαίδευση, στα πλαίσια ενός θεσμικού, επιστημονικού και πολιτικού διαλόγου της πολιτείας.

Βιβλιογραφία

Γκόβαρης,Χ.,Ρουσάκης,Γ. (2008) *Ευρωπαϊκή Ένωση :Πολιτικές στην Εκπαίδευση* . Αθήνα, ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

- Γεωργογιάννης, Π.(2013) *Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών Α'/βάθμιας και Β'/βάθμιας Εκπαίδευσης. Ένα εναλλακτικό σχέδιο*. Πάτρα
- Eurydice(2005).Key topics un education in Europe, Volume 3, Brussels : Eurydice European Unit.
- Κασσωτάκης Μ..(1992) *Το αίτημα της αντικειμενικής αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου και τα προβλήματα του. Στο Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου-βασική κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*. Αθήνα Εκδόσεις Όμιλος Συγγραφέων –Καθηγητών
- Κατσαρός, Ι.,(2008).Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης. Αθήνα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Κουμέντος,Γ.(2014) *Παρεμβάσεις για την Εκπαίδευση και την Παιδεία*. Αθήνα, Εκδόσεις Διηλεκές
- Κουμέντος Ν. Γιάννης «*Η συμβολή της Διοίκησης στην ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος. Η αναζήτηση πλαισίου αξιών για τη διοίκηση ποιότητας της εκπαίδευσης*».7ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης (ΚΕΜΕΨΕ-ΕΚΠΑ) Αθήνα 2017
- Κουτούζης, Μ. (1999β). Αξιολόγηση στην εκπαιδευτική μονάδα. Στο Α. Αθανασούλα-Ρέππα, Μ. Κουτούζης, & Ι. Χατζηευστρατίου (1999). *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων: Κοινωνική και Ευρωπαϊκή Διάσταση της Εκπαιδευτικής Διοίκησης*, τόμος Γ. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Ματσαγγούρας Η., Γιαλούρης Π. Κουλουμπαρίτση Α. *Επιμορφωτικό υλικό για την αξιολόγηση στελεχών και εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*(Π.Δ.152/13) ΙΕΠ-Αθήνα 2014
- Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης (2010). «*Η συμβολή της διερεύνησης επιμορφωτικών αναγκών στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Συγκριτική Ερμηνεία Αποτελεσμάτων*» Συσχέτιση-Ερμηνεία Αποτελέσματος, Μέρος 8. Αθήνα : Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- ΟΟΣΑ Έκθεση 2008 και 2011
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο(2008).*Η ποιότητα στην εκπαίδευση: Έρευνα για την αξιολόγηση ποιοτικών χαρακτηριστικών του συστήματος πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. Αθήνα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.